

22.10.2001

511/2/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Esittelijä Jari Pirjola

PÄÄTÖS SUOMEN ULKOMAANEDUSTUSTOJEN TIETOPALVELUA KOSKEVASSA ASIASSA

1
ASIA

Iltalehdessä 10.2.2001 julkaistussa mielipidekirjoituksessa arvosteltiin Suomen Budapestin suurlähetystön menettelyä suomalaisyritysten yhteystietojen saamista koskevassa asiassa. Kirjoituksen mukaan lista yhteystiedoista oli maksanut 1000 markkaa. Kirjoittaja epäili, että " julkisilla tiedoilla tehdään kauppaa.

Ulkoasiainministeriön alivaltiosihteeri vastasi lehtikirjoitukseen ja totesi, että Suomen kannalta kiinnostavilla markkinoilla yritystemme viennin ja kansainvälistymisen edistäminen on uskottu Finpron, entiselle Ulkomaankauppaliitolle. Vaikka Finpron vientikeskukset useimmiten toimivat suurlähetystöjen tiloissa, ne ovat itsenäisiä ja toimivat omilla säännöillään. Vientikeskus perii maksun palveluistaan ja kattaa näin osan kustannuksistaan. Lista paikallisten suomalaisyritysten yhteystiedoista on ilmeisesti Budapestissä kuulunut Finpron maksullisiin palveluihin. Ulospäin välittyvä kuva suurlähetystön ja Finpron muodostamasta kokonaisuudesta ei alivaltiosihteerin mukaan kuitenkaan vaikuttanut selvältä. Hänen mukaansa parhaillaan onkin käynnistymässä selvitystyö siitä, kuinka suomalaisen viennin ja kansainvälistymisen palvelut järjestetään yrityksiamme ja kansalaisiamme parhaimmin hyödyttävällä tavalla.

Lehtikirjoitusten takia otin eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 4 §:n nojalla omana aloitteena tutkittavakseni, miten ja minkälaisin ehdoin lehtikirjoituksessa mainittuja ja vastaavia tietoja yleensä annetaan niitä pyytävälle yksityishenkilöille Suomen ulkomaanedustustoista ja vaihteleeko käytäntö eri ulkomaanedustustoissa. Pyysin ulkoasiainministeriötä lausumaan käsityksensä myös siitä, onko tietojen saatavuus sopusoinnussa viranomaisten julkisuudesta annetun lain 5 luvussa mainittujen, viranomaisten aktiivista tiedontarjontaa ja hyvää tiedonhallintatapaa koskevien velvoitteiden kanssa.

2
SELVITYS

Ulkoasiainministeriö toimitti pyynnöstäni tänne lausuntonsa ja oheisti kahdenkymmenen suurlähetystön ja neljän pääkonsulaatin selvitykset. Asiassa on lisäksi hankittu puhelinselvitystä Finprolta.

3
RATKAISU

3.1
Oikeusohjeita

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi mm. huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta ja käytettävyydestä sekä muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Saman lain 20 §:n mukaan viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tarvittaessa laadittava oppaita, tilastoja ja muita julkaisuja sekä tietoaineistoja palveluistaan, ratkaisukäytännöistään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan.

3.2

Ulkoasianministeriön lausunto 29.3.2001

Suomalaisille yrityksille annettavia vienninedistämispalveluja hoitaa valtionavustusta kauppa- ja teollisuusministeriöltä saava yksityisoikeudellinen yhdistys Finpro, jonka toimipisteet ovat usein ulkomaanedustustojen yhteydessä. Kauppa- ja teollisuusministeriö ohjaa ja valvoo Finpron toimintaa mm. valtionapupäätökseen sisältyvillä ehdoilla. Ulkoasianministeriö lausuu mm:

"Hallinto-oikeudelliselta kannalta on selvää, että Finpro toimii erillään valtiohallinto-organisaatiosta ja siten myös edustustoista, vaikka onkin läheisessä yhteistyössä niiden kanssa. Finpron vientikeskusten toiminta Suomen valtiota edustavien ulkomaanedustustojen yhteydessä ja kansainvälisoikeudellisesti osana edustustoa antaa kuitenkin toiminnalle ulkoisesti virallisen leiman.

Finpron ja edustustojen yhteistyön perusajatuksena on toiminta yhdessä Suomen kaupallis-taloudellisten etujen hyväksi. Finpron toiminta rahoitetaan suurelta osin valtionavustuksilla, mistä seuraa, että kauppa- ja teollisuusministeriö ohjaa ja valvoo Finpron toimintaa valtionavun hallinnoimisen avulla mm. valtionapupäätökseen sisältyvillä ehdoilla. Valtionapu on tarkoitettu erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälistymisen tukemiseen."

" 1) Yleisen toimenkuvansa puitteissa ja konsulatehtäviin liittyen edustustot keräävät asemaansa tietoja mm. yrityksistä, viranomaisista ja muista yhteisöistä.

2) Edustustoille tulee yksityishenkilöiltä kyselyjä enimmäkseen puhelimitse, faxitse ja sähköpostilla. Kyselyihin vastataan yleensä samalla välineellä.

3) Tietojen antamisesta ei peritä maksua. Edustustojen käytäntö tietojen antamisessa on yhtenäinen.

4) Myös Finpro antaa yksityishenkilöille sillä olevia tietoja. Joissakin Finpron toimipaikoissa on myynnissä maksullisia yritysluetteloita. Maksuilla katetaan luetteloiden ajan tasalla pitämisestä aiheutuneita kuluja.

5) Edustustot ja Finpro joutuvat tietoja antaessaan ottamaan huomioon yritysten toivomukset ja tekijänoikeusnäkökohdat, joiden vuoksi tietojen antamista voidaan joutua rajoittamaan. Esimerkiksi yritystietoja sisältävästä julkaisusta ei voida antaa kopioita, vaan ainoastaan yksittäisiä tietoja.

Selvityksen perusteella näyttää siltä, että lehtikirjoituksessa esillä ollut Budapestin tapaus oli

poikkeuksellinen, Yksityishenkilöt saavat yleensä tietoja maksutta edustustosta, mutta myös Finprolta, vaikka Finpron asiakkaina on enimmäkseen yrityksiä."

3.3

Kannanotto

Iltalehdessä julkaistun mielipidekirjoituksen laatinut henkilö on nähdäkseni pitänyt Finpron Budapestin toimipistettä osana Suomen Budapestin suurlähetystä. Tästä syystä hän on ihmetellyt Finpron laatiman yritysluettelon maksullisuutta. Kuten saadusta selvityksestä ilmenee, kyse on kuitenkin ollut Finpron eikä suurlähetystön myymästä yritysluettelosta. Asiassa ei ole tältä osin ilmennyt aihetta epäillä Suomen Budapestin suurlähetystön menetelleen lainvastaisesti.

Mitä sitten tulee yleensä tiedon saatavuuteen edustustoista tällaisissa tapauksissa, totean seuraavan. Ulkoasiainministeriön lausunnon mukaan ulkomaanedustustot antavat yksityisille pyydettyä yleensä maksutta tietoja mm. yrityksistä, virastoista ja muista yhteisöistä.

Ulkoasiainministeriö katsoo kuitenkin, että tällaisiin "ulkopuolisilta tahoilta" saatuihin tietoihin ei voida soveltaa viranomaisten julkisuudesta annetun lain säännöksiä hyvästä tiedonhallintavasta. Mielestäni julkisuuslakiin ei kuitenkaan sisälly tällaista soveltamisalan rajoitusta. Käsitykseni mukaan hyvään tiedonhallintatapaan kuuluu myös se, että hallinnon asiakkaille tehdään selväksi, mikä tieto on maksullista ja millä perusteella. Budapestin suurlähetystössä tapahtunut väärinkäsitys on saattanut aiheutua juuri siitä, ettei asiakasta ole riittävän selkeästi informoitu pyydetyn tiedon maksullisuuden perusteista. Tämä olisi erityisen tärkeätä silloin, kun tietoa jaetaan samanaikaisesti sekä ulkoasiainhallinnon että Finpron taholta.

Kuten ulkoasiainministeriö lausunnossaan toteaa, ulkomaanedustustojen ja vientikeskusten suhteesta ulkopuolisille välittyvä kuva ei vaikuta selvältä. Finpro toimii toisaalta Suomen ulkomaanedustustoista hallinnollisesti erillisenä yksityisoikeudellisena yhdistyksenä, toisaalta Finpron henkilökunta voi olla osa Suomen edustuston henkilökuntaa.

Ulkoasiainhallintolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 139/1999) perustelujen mukaan ulkoasiainhallinnon ja Finpron keskinäinen suhde on oikeudellisesti monimutkainen: "*Yksityisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevien henkilöiden ottaminen edustuston henkilökunnan jäseneksi merkitsee tosiasiallisesti, että edustusto ja sen henkilökunta ovat kansainvälisoikeudellisesti eri asia kuin valtion hallinto-organisaation kannalta. Ulkopuoliset henkilöt eivät toimi palvelussuhteessa ulkoasiainhallintoon, eivät ole suoraan ministeriön ohjauksessa ja valvonnassa eikä edustuston päällikkö ole heidän esimiehensä."* Samassa yhteydessä kuitenkin painotetaan sitä, että tällainen järjestely tulisi toteuttaa "hallinnollisesti selkeällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla".

3.4

Toimenpide

Kiinnitän ulkoasiainministeriön huomiota hyvän tiedonhallintatavan tärkeyteen ulkomaanedustustojen tietopalveluja kehitettäessä.

Saadun selvityksen mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut toimikunnan selvittämään julkisen vallan toimesta tapahtuvaa viennin ja kansainvälistymisen edistymistä. Tässä yhteydessä tulisi mielestäni selkeyttää myös Finpron ja Suomen ulkomaanedustustojen välistä työnjakoa ja

suhdetta. Selvitystyössä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että julkisten palvelujen laatu ei saa huonontua, vaikka niitä siirretäänkin yksityisten hoidettavaksi.

Tässä tarkoituksessa lähetän tämän päätöksen ulkoasiainministeriölle. Pyydän, että päätös annetaan tiedoksi myös asiassa selvityksen antaneille Suomen ulkomaanedustustoille.

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös kauppaa- ja teollisuusministeriölle ja Finprolle.